

Л.С. СОКОЛОВА

РОБОЧИЙ ЗОШИТ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА
**«УКРАЇНСЬКА НАРОДНА МУЗИЧНА
ТВОРЧІСТЬ»**

для учнів другого року навчання з предмету
«Українська та зарубіжна музичні літератури»
музичного відділення мистецьких шкіл

Харків – 2019

УДК 78
С59

Рекомендовано Методичною Радою Обласного навчально-методичного центру підвищення кваліфікації працівників культосвітніх закладів за умови апробації на власному педагогічному досвіді (Протокол Методичної ради ОНМЦПК від 26.04.2019 р. № 1)

Автор-укладач: Соколова Лідія Сергіївна, кандидат мистецтвознавства, викладач музично-теоретичних дисциплін КПСМНЗ «Дитяча музична школа № 11», м. Харків

Рецензенти:

Александрова О. О.: доктор мистецтвознавства, завідувач кафедри музично-інструментальної підготовки вчителя КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР, доцент;
Лупандіна М. Б.: викладач-методист, голова ПЦК «Музична література» Харківського музичного училища ім. Б.М. Лятошинського;

Сінченко Н. В.: заступник директора з навчально-виховної роботи, старший викладач ПЦК «Теорія музики» ОКЗ «Северодонецький коледж культури і мистецтв ім. Сергія Прокоф'єва»;

Аксьонова О. Ю.: викладач вищої категорії музично-теоретичних дисциплін Сумського вищого училища мистецтв і культури ім. Д.С.Бортнянського;

Бібік Л. В.: завідувач відділом музично-теоретичних дисциплін КПСМНЗ «Дитяча музична школа № 11», Харків

С59 Українська народна музична творчість : робочий зошит до навч. посібника / упоряд. Л. С. Соколова. — Харків : Друкарня МАДРИД, 2019. 32 с.

ISBN 978-617-7683-96-3

Робочий зошит «Українська народна музична творчість» укладено на основі тематичного матеріалу навчального посібника «Українська народна музична творчість» згідно Програми «Українська та зарубіжна музичні літератури» для музичної школи, музичного відділення початкового спеціалізованого мистецького навчального закладу (школи естетичного виховання): Початковий курс, розділ V. Українська народна музична творчість (Київ, 2008) – другий рік вивчення предмету «Українська та зарубіжна музичні літератури». Робочий зошит представляє собою практикум для закріплення навчального матеріалу та форму контролю знань учнів з даного курсу.

УДК 78

ISBN 978-617-7683-96-3

© Соколова Л. С., 2019

© Друкарня МАДРИД, 2019

ПЕРЕДМОВА

Робочий зошит «Українська народна музична творчість» укладено на основі тематичного матеріалу навчального посібника «Українська народна музична творчість» згідно Програми «Українська та зарубіжна музичні літератури» для музичної школи, музичного відділення початкового спеціалізованого мистецького навчального закладу (школи естетичного виховання): Початковий курс, розділ V. Українська народна музична творчість (Київ, 2008) – другий рік вивчення предмету «Українська та зарубіжна музичні літератури».

Робочий зошит представляє собою практикум для закріплення навчального матеріалу та форми контролю знань учнів з даного курсу.

Зміст робочого зошита заснований на використанні ігрових та творчих форм перевірки знань: тести, пошук відповідностей та смислових зв'язків, виправлення помилок, відтворення правильних послідовностей у творах («Музичний квест»), розгадування зашифрованих слів, творчі експерименти з музичним матеріалом, кросворди, визначення жанрів та конкретних музичних творів за допомогою тексту або нотного матеріалу («Музична вікторина»). Також після відповідних розділів окремо розміщені Контрольні тести та завдання за темами «Календарно-обрядовий фольклор» та «Необрядовий фольклор».

Робочий зошит також виконує функцію опорного конспекту (розділи «Запам'ятайте»), де розміщений стислий тезисний виклад головних положень кожної теми навчального посібника у вигляді схем, таблиць, визначення термінів та понять з метою закріплення вивченого навчального матеріалу.

Робочий зошит може використовуватися в якості домашніх завдань, закріплення знань при вивченні нового матеріалу на уроці, повторення та систематизації пройдених тем, для підготовки до контрольних робіт.

ЗМІСТ

Тема 1. Українська народна музична творчість. Музика авторська і музика народна	5
Календарно-обрядовий фольклор	
Тема 2. Пісні зимового циклу	6
Тема 3. Театралізовані дійства та сценки. Вертеп. «Коза». «Маланка».....	8
Тема 4. Пісні весняного циклу. Веснянки. Русальні пісні	9
Тема 5. Пісні літнього циклу. Купальські пісні. Петрівчані пісні	11
Тема 6. Жнива і жниварські обряди	12
Контрольні тести та завдання за темою «Календарно-обрядовий фольклор»	13
Родинно-обрядовий фольклор	
Тема 7. Колискові пісні.....	15
Тема 8. Весільний обряд і весільні пісні.....	16
Необрядовий фольклор.	
Тема 9. Дитячий фольклор. Жартівливі пісні	17
Тема 10. Український героїчний епос. Історичні пісні	19
Тема 11. Думи.....	21
Тема 12. Ліричні пісні. Балади.....	22
Тема 13. Українські народні музичні інструменти.....	24
Тема 14. «Троїсті музики». Танці і танцювальні пісні	25
Тема 15. Пісні літературного походження. Державний гімн України	27
Контрольні тести та завдання за темою «Необрядовий фольклор».....	29

ТЕМА 1. УКРАЇНСЬКА НАРОДНА МУЗИЧНА ТВОРЧІСТЬ МУЗИКА АВТОРСЬКА І МУЗИКА НАРОДНА

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ:

Фольклор	(від англ. <i>folk-lore</i> – «народна мудрість») – це художня колективна творча діяльність народу, яка зберегла в собі його знання про життя, природу та традиції.
Народна пісня	поетичний твір усної народної музичної колективної творчості.
Авторська пісня	твір, створений конкретними авторами (композитором та поетом) для подальшого виконання.

ЗАВДАННЯ:

1. Встановити відповідність поняття до його характерних ознак та поєднати їх стрілочками:

в різних регіонах є свої варіанти нотного та поетичного тексту пісні	<i>народна пісня</i>	цей текст не може видозмінюватися при виконанні
слова та музика написана конкретними авторами		виконавці можуть доповнювати цю пісню, збагачуючи її зміст
слова та музика цієї пісні не мають конкретних авторів	<i>авторська пісня</i>	пісня має незмінний фіксований нотний та поетичний текст

2. Вписати пропущені слова у визначення:

1. Обробка – _____ музичного твору шляхом використання різноманітних засобів _____.

2. Автентичне виконавство – це такий різновид виконавства, який пов'язаний _____ у тому вигляді, в якому він існує в _____ і виконується самими носіями фольклору.

3. Народна пісня – поетичний твір _____ творчості.

4. Авторська пісня – це твір, створений _____ для подальшого виконання.

ТЕМА 2. КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВИЙ ФОЛЬКЛОР. ПІСНІ ЗИМОВОГО ЦИКЛУ

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ:

Календарно-обрядові пісні	пісні, які співають в певну пору року та супроводжують землеробські роботи.
Обряд	символічна церемонія, яка виконується в строгому визначеному порядку.

ЗАВДАННЯ:

1. Відтворити та зафіксувати порядковим номером правильну послідовність головних обрядових дій на Святий Вечір:

колядування по хатах з Зіркою або Вертепом	молитва за померлих предків та родинна вечеря	за готування святкової вечері з кутею; урочисте внесення господарем Дідуха	віднесення куті хрещеним батькам

2. Відгадати зашифровані слова:

о	я	л	к	а	д	к	
ь	ф	к	о	л	о	л	р
і	я	с	п	н			
а	щ	і	в	д	е	р	к
і	ф	м					
і	д	х	д	у			

3. виправити помилки у визначеннях:

ЗАПРОПАНОВАНИЙ ВАРІАНТ	ВЛАСНИЙ ВАРІАНТ
Колядка – величальна пісня, яка виконується в ніч напередодні «старого» Нового року (Св. Василя).	
Щедрівка – обрядова пісня, яка виконується в ніч перед Різдвом.	
Засівалка – обрядова пісня, яка виконується в день Святого Миколая.	

4. «Музичний квест»: відгадати пісні та поєднати стрілочками правильну послідовність тактів:

1.

 та і зо-зу-лень-ка. І		 Щед-рий ве-чір, .	
	 Ой си-ва-я		 , доб-рий ве-чір,
 і на здо-ро-в'я.		 доб-рим лю-дям	

2.

 Ра - дуй - ся!	 па - не гос - по - да - рю!	 Доб-рий ве-чір то - бі,
 Ой ра - дуй - ся, зем - ле,	 Син Бо - жий	 на - ро - див - ся!

ТЕМА 3. ТЕАТРАЛІЗОВАНІ ДІЙСТВА ТА СЦЕНКИ ВЕРТЕП. «КОЗА». «МАЛАНКА»

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ:

Вертеп	(з давньоруської – «печера») – старовинний пересувний український ляльковий театр, де ставили релігійні (I дія) та світські (II дія) п'єси на Різдво.
Маланка Щедрий вечір	це народне і церковне свято, вечір перед «старим» Новим роком (Василія Великого); новорічна театральна вистава.
Водіння «Кози»	святкове жартівливе театралізоване дійство, яке розігрується в Щедрий вечір та символізує собою циклічний круговорот часу, прощання зі старим роком та зустріч нового.

ЗАВДАННЯ:

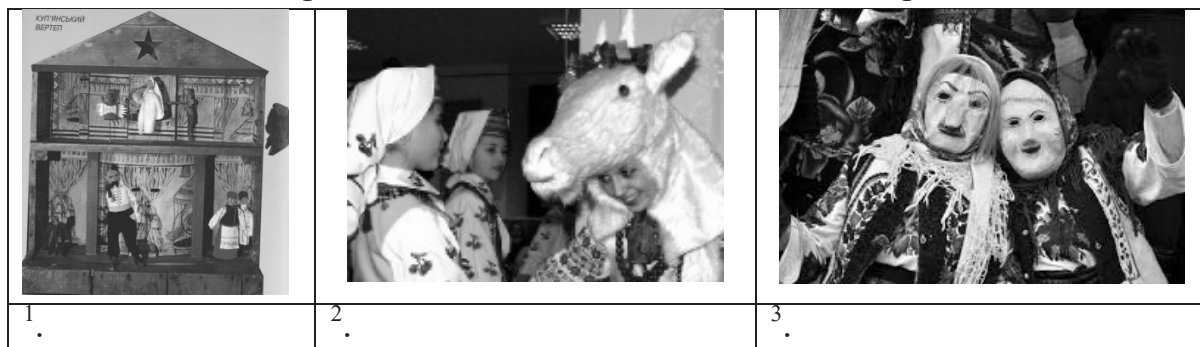
1. Поєднати стрілочками правильну відповідність головних героїв до народних театральних вистав:

Торговець	<i>Вертеп</i>	Цар Ірод
Василь		Лікар
Ведмідь		Коза
Ісус Христос	<i>Коза</i>	Москаль
Маланка		Журавель
Козовод		Діва Марія
Запорожець	<i>Маланка</i>	Кіт

2. З послідовності літер та слів знайти та підкреслити слова, які відносяться до українських зимових обрядів:

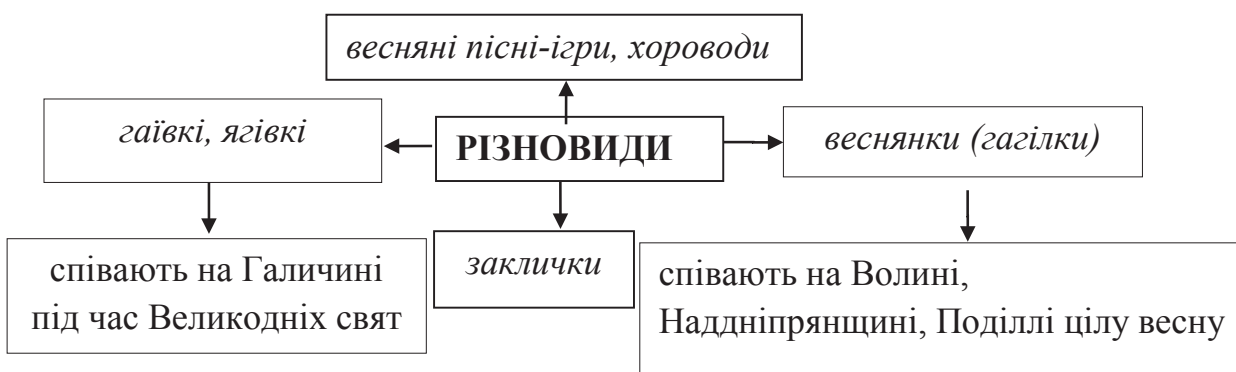
СЛОВЕРТЕПНЕБОБРЯДШКОЛЯДКАЛЕНДАРРОЗАСІВАЛКАМОЛОКОЗА

3. З якими театральними дійствами пов'язані дані зображення?

ТЕМА 4. ПІСНІ ВЕСНЯНОГО ЦИКЛУ: ВЕСНЯНКИ. РУСАЛЬНІ ПІСНІ
ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ:

Весняні пісні	старовинні календарно-обрядові пісні, в яких оспівується початок весни, майбутнє кохання, наближення весняних польових робіт, надії на добрий врожай.
Русальні пісні	(від давньоримськ. «розарії» – «свято троянд») – пісні весняно-літнього циклу, що супроводжували обряди Русального тижня.

ЗАВДАННЯ:

1. «Музична вікторина»: відгадати пісні за нотним текстом, підкресливши правильний варіант, а також позначити їх відповідним номером:

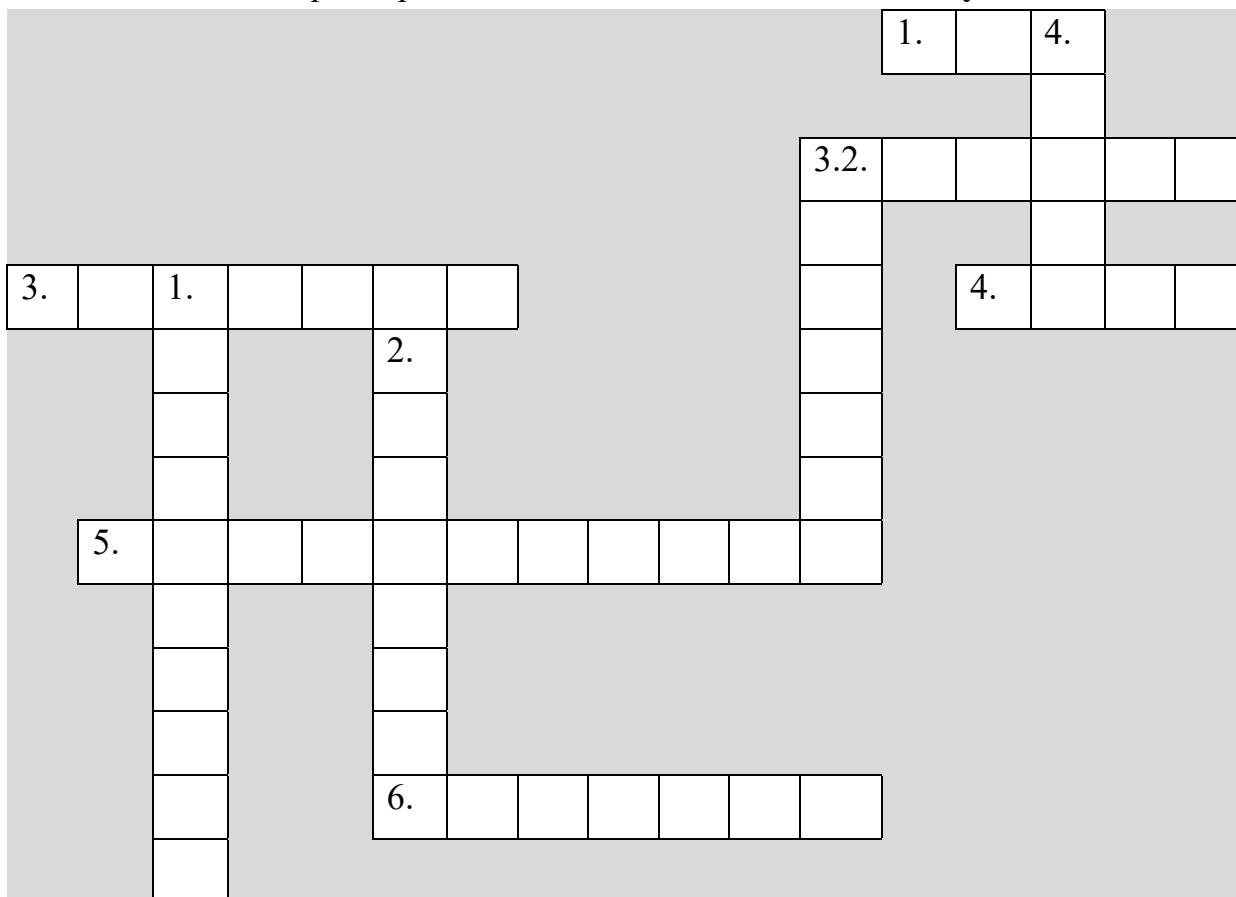
1

2

3

- «Вийди, вийди Іванку» _____
- «Вийди, вийди сонечко» _____
- «Подоряночка» _____
- «Благослови мати» _____
- «А ми просо сіяли» _____
- «А вже весна, а вже красна» _____

2. Розгадати кросворд за темою «Пісні весняного циклу»:

По вертикалі:

1. 22 березня – день весняного
2. Пісня, яка супроводжується підкиданням до неба фігурок птахів.
3. Різновид весняної пісні, яку співають впродовж всієї весни.
4. Лісова русалка.

По горизонталі:

1. Весняна пісня-гра, якою «будять» ліс.
2. Різновид дівочої веснянки, яку співають під час Великодніх свят.
3. Найдавніший вид народного танцювального мистецтва
4. Слов'янська богиня весни та кохання.
5. Весняна пісні-гра.
6. Діалогічний спосіб почергового співу двох хорів.

**ТЕМА 5. ПІСНІ ЛІТНЬОГО ЦИКЛУ
КУПАЛЬСЬКІ ПІСНІ. ПЕТРІВЧАНІ ПІСНІ**

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ:

Івана Купала	(від старослов. «купа» — у купі, разом) – східнослов'янське свято, яке відзначали вночі перед Івановим днем 24 червня за старим стилем (з 6 липня на 7 липня за новим).
Купало, Купайло	бог літнього сонцестояння, покровитель шлюбу, продовження роду, а також опудало та ритуальне вогнище.
Петрівчані пісні	пісні, які виконуються лише під час Петрового посту (29 червня-12 липня до свята Св. Петра і Павла) .

ЗАВДАННЯ:

1. Порівняти варіанти нотного тексту вивчених купальських пісень, записати свої результати спостереження:

1. ОЙ ХТО В ТОМУ ЛІСІ СТУКАЄ ГУКАЄ⁴

Варіант I

Allegretto

Ой хто в то-му лі - сі сту-ка-є-гу-ка-є? Ка-ли-но-ма-ли-но! Сту-ка-є-гу-ка-є?

Варіант II

Allegretto

Ой хто в то-му лі - сі сту-ка-є-гу-ка-є, Ка-ли-но-ма-ли - но! Сту-ка-є-гу-ка-є?

2. ОЙ НА КУПАЛА

Варіант I⁵

Allegretto

Ой на Ку-па - ла - Ку-па - лоч-ка не ви-спа-ла - ся На-та - лоч-ка.

Варіант II⁶

Ой на Ку - па - ла, Ку-па - лоч-ка не вис-па - ла - ся На-та - лоч-ка.

2. Зафіксувати порядковим номером правильну послідовність головних обрядових дій під час святкування Івана Купала:

запалювання вогнища	
прикрашання опудала Купали або Марени	
утоплення або спалення опудала	
ворожіння на вінках	
збір матеріалу для вогнища	
хоровод та стрибання через вогнище	

ТЕМА 6. ЖНИВА І ЖНИВАРСЬКІ ОБРЯДИ

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ:

<i>Жниварські пісні</i>	цикл літньо-осінніх календарно-обрядових пісень, що супроводжують жниварські обряди та виконуються в період збору врожаю хліба.
--------------------------------	---

ЖНИВАРСЬКІ ПІСНІ		
зажинкові	жнивні	обжинкові

ЗАВДАННЯ:

1. виправити помилки та правильно розташувати поняття за допомогою порядкового номеру: 1 – зажинкові, 2 – жнивні; 3 – обжинкові.

поняття	визначення	відповідь
<i>жнивні</i>	пісні, що виконуються при зажинанні першого снопа	
<i>зажинкові</i>	пісні, що оспівують обряд зжинання останнього снопа та завершення жнивних робіт	
<i>обжинкові</i>	пісні, які співають на перепочинку та, коли увечері повертаються додому	

2. Відгадати зашифровані слова:

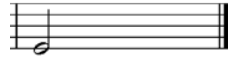

о	є	в	д	о	а	в
е	ж	і	н	ц		
о	р	о	д	б	а	
ц	і	р	в	а	а	н
о	к	і	р	а	с	

3. «Музичний квест»: відгадати пісні та поєднати стрілочками правильну послідовність тактів:

1.

 по - ча - ли.	 бо не-ра - но	 Ви - йшли в по - ле	 ко - са - рі
	 ко - са - рі,		 ко - сить ран - ком
 Гей, ну - те,		 на зо - рі...	

2.

 че - ля - донь - ку	 та зби - ра - є	 лю,	 І. Ой лі - та - є
 до - до -	 му.	 по по -	 со - ко - лонь - ко

Контрольні тести та завдання за темою «Календарно-обрядовий фольклор»

- Слово «фольклор» з англійської мови перекладається як:
 - народна пісня;
 - народна мудрість;
 - народна казка.
- Поняття «автентичний» перекладається як:
 - естетичний;
 - штучний;
 - справжній.
- Календарно-обрядові пісні виникли у зв'язку з:
 - землеробство;
 - мисливством;
 - збиральництвом.
- Колядка – це пісня, яка виконується під час святкування:
 - дня святого Миколая;
 - Нового року;
 - в ніч перед Різдвом.
- 11 страв з різдвяною кутею символізують:
 - 12 місяців;
 - 12 тижнів;
 - 12 апостолів.
- Гаївки – це пісні, які співають:
 - під час Великодніх свят;
 - пісні, які співають у гаю;
 - пісні, які виконуються під час «зеленої» неділі.
- Купало це:
 - бог весняного рівнодення;
 - бог зимового сонцестояння;
 - бог літнього сонцестояння.
- Найголовніший символ свята Івана Купала це:
 - небо;
 - вогонь;
 - птахи.

9. До якої пісні відноситься даний текст:

«Бо придуть до тебе три празники в гості»:

а) «Щедрик»; б) «Добрий вечір тобі»; в) «Нова радість стала».

10. Встановити відповідність між піснею та її жанром за допомогою стрілочок:

«Подояночка»	колядка
«Нова радість стала»	весняна пісня-гра
«Ой сивая та і зозуленька»	жниварська
«Ой літає соколенько»	купальська
«Ой хто в тому лісі стукає, гукає»	щедрівка

11. Виявити смисловий зв'язок між поняттями та упорядкувати їх між собою стрілочками:

<i>Різдво</i>	дідух	<i>Івана Купала</i>
	Ярило	
	«борода»	
	колядка	
	Купало	
	вертеп	
	хоровод	
<i>весняні обряди</i>	веснянка	<i>жнива</i>
	Марена	
	сніп	
	вінок	
	косарі	

12. До яких жанрів відносяться тексти даних народних пісень:

<i>Кругом, женчики, кругом Кругом, женчики, кругом, Понад зеленим лугом. Женчики круженняють, Пшениці дожинають. Кінець нивоньці, кінець, Будемо плести вінець, То з жита, то з барвінку, На хорошу[ю] дівку⁷.</i>	<i>Небо і земля Небо і Земля нині торжествують. Ангели й люди весело празнують. Христос родився, Бог воплотився, Ангели співають, царіє витають, Поклін віддають, а пастирі грають, Чудо, чудо повідають⁸.</i>	<i>Да купався Іван Да купався Іван, да й у воду впав. Купала на Йвана. Да купався Гриць, да й воду тиць. Да купався Клим, да й у воду вплив⁹.</i>

РОДИННО-ОБРЯДОВИЙ ФОЛЬКЛОР. ТЕМА 7. КОЛИСКОВІ ПІСНІ

ЗАПАМ'ЯТАЙ:

Родинно-обрядові пісні	вид народних пісенних творів, зміст яких пов'язаний з темою родинного життя.
Колискові пісні	ліричні пісні, які виконуються матір'ю над колискою дитини для того, щоб її заспокоїти та приспати.

ЗАВДАННЯ:

Провести творчий експеримент з колисковою піснею «Котику сіренький»¹⁰ зі змінами засобів музичної виразності: швидкий темп, голосна динаміка, пунктирний ритм, зміна ладу тощо. Записати свій новий варіант пісні та визначити, які зміни зазнала пісня та які жанрові ознаки здобула.

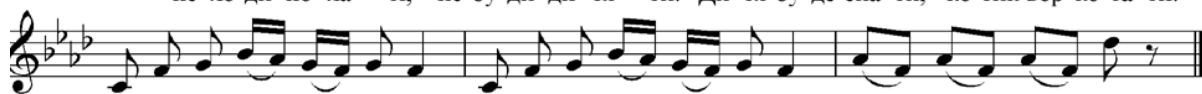
Оригінал:

Lento

p

Ко-ти-ку сі-рень-кий, ко-ти-ку бі-лень-кий, кот-ку во-ло-ха-тий, не хо-ди по ха-ті,
не хо-ди по ха - ті, не бу-ди ди-тя - ти. Ди-тя бу-де спа-ти, ко-тик вор-ко-та-ти.

Ой на ко-та вор-ко-та, на ди-ти-ну дрі-мо-та. А - а - а - а!

Власний варіант:

Blank musical staves for writing a personal variation of the lullaby.

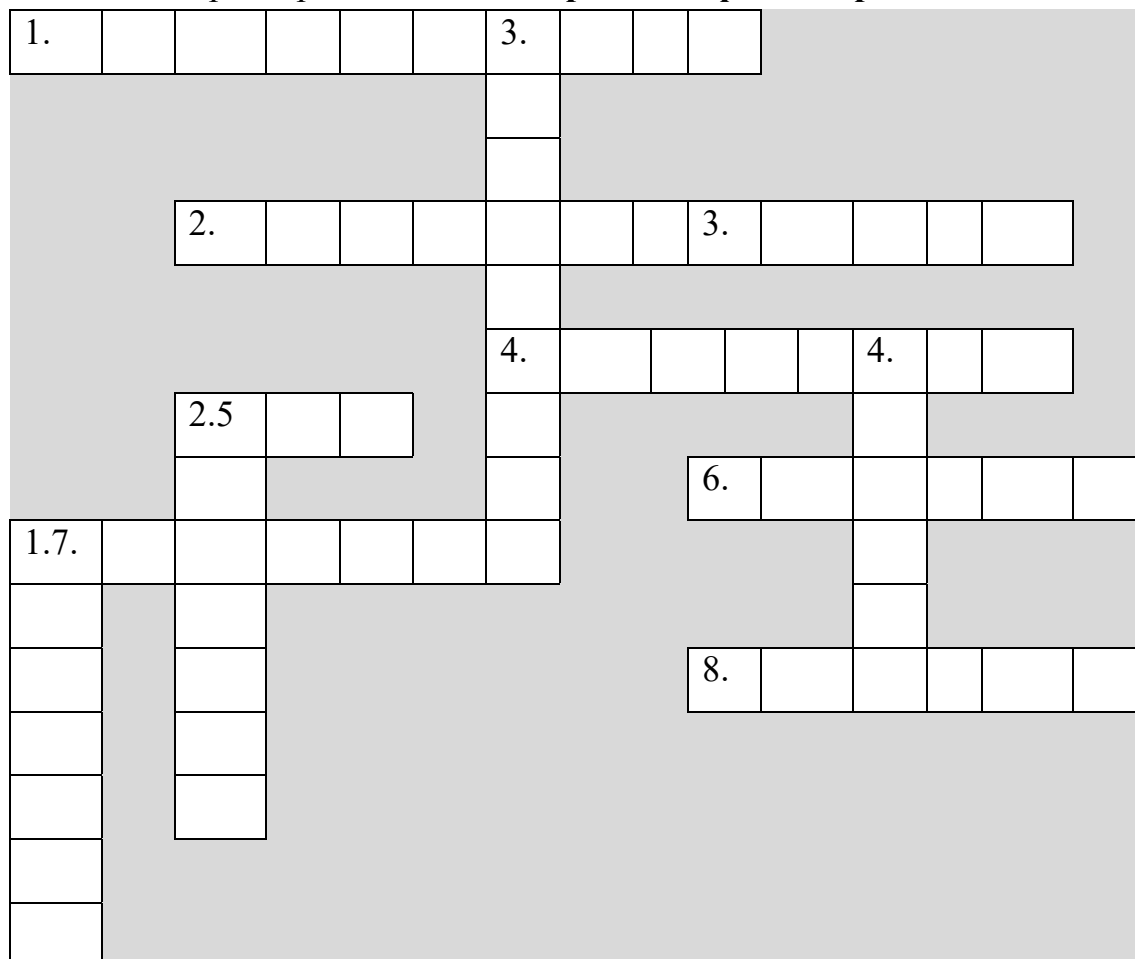
ТЕМА 8. ВЕСІЛЬНИЙ ОБРЯД І ВЕСІЛЬНІ ПІСНІ

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ:

Українське народне весілля	багатоденне музично-драматичне обрядове дійство з музикантами, діалогами, піснями й танцями.
-----------------------------------	--

ЗАВДАННЯ:

1. Розгадати кросворд за темою: «Обрядовий фольклор»:

По вертикалі:

1. Весільний пиріг.
2. Новорічна театральна народна вистава про незграбну господиню, яка розігрується напередодні «старого» Нового року.
3. Післявесільні розваги з перевдяганнями та танцями.
4. Різдвяний народний ляльковий театр.

По горизонталі:

1. Вірування прадавніх слов'ян у магічну силу навколишнього світу.
2. Засилання сватів до майбутньої нареченої.
3. Бог весняного сонцестояння.

4. Величальна пісня, яку виконують в ніч перед святом Василя Великого 14 січня.

5. Старовинні сказання, оповіді, легенди про походження Всесвіту і людини.

6. Залишки нескошених колосків, які лишають жінці на полі.

7. Величальна пісня, яку виконують в ніч перед Різдвом.

8. Бог літнього сонцестояння.

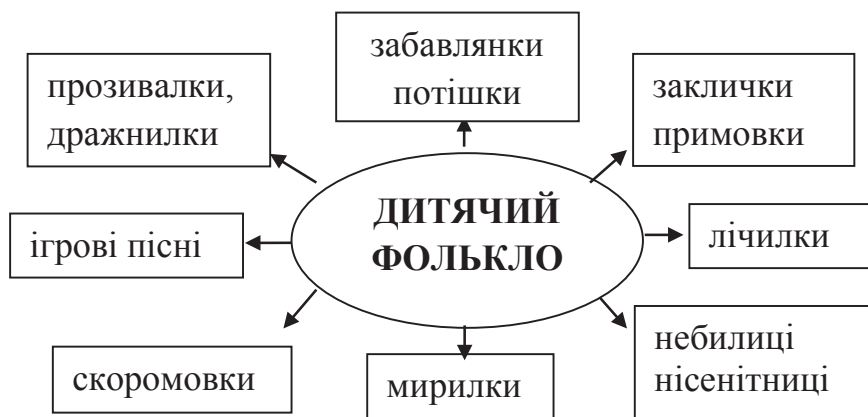
2. Поєднати стрілочками дії з певною частиною весільного обряду:

<i>передвесільна частина</i>	випікання короваю
п'ятниця або субота	«продавання» нареченої
<i>власне весілля</i>	заручини
неділя	«циганщина»
	розподіл короваю
	сватання
	дівич-вечір
	оглядини
<i>післявесільна частина</i>	виготовлення весільного гільця

ТЕМА 9. НЕОБРЯДОВИЙ ФОЛЬКЛОР. ДИТЯЧИЙ ФОЛЬКЛОР. ЖАРТІВЛИВІ ПІСНІ

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ:

Дитячий фольклор	творчість самих дітей та твори, які виконують дорослі для дітей.
-------------------------	--

Жартівливі пісні

пісні, в яких у гумористичній формі відображаються різноманітні життєві ситуації та стосунки людей.

ЗАВДАННЯ:

1. Визначити жанр дитячого фольклору:

Бабин біб розцвів у дощ, Буде бабі біб у борщ ¹¹ .	Раз, два, три, чотири, п'ять. Стали в колі ми кружлять. Покружляли, розійшлися, Ні на кого не дивися ¹² .	Йшов Омелько по льоду Та розсипав коляду. В полонку сховався, Бо миші злякався ¹³ .

2. «Музична вікторина»: відгадати пісні за нотним текстом, підкресливши правильний варіант, а також позначити їх відповідним номером:

1

2

3

«Був собі журавель» _____

«Дівка в сінях стояла» _____

«Сіяв мужик просо» _____

«Ой, під вишнею, під черешнею» _____

«Грицю, Грицю до роботи» _____

3. Встановити відповідність між поняттями та їх визначеннями за допомогою стрілочок:

дражнилки	вірші для визначення ролі і місця у грі кожного з її учасників
лічилки	підбір та розстановка слів для вироблення дикції та правильної артикуляції
забавлянка	маленькі віршики, якими діти виражають негативне ставлення до іншої дитини
скоромовки	розповіді про неймовірні речі
небилиці	жанр дитячого фольклору, що сприяє фізичному розвитку дитини

ТЕМА 10. УКРАЇНСЬКИЙ ГЕРОЇЧНИЙ ЕПОС. ІСТОРИЧНІ ПІСНІ ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ:

Героїчний епос	(з давньогрецької «ἕπος» - «слово» або «оповідання») – збірна назва фольклорних творів різних жанрів, в яких відображаються героїчні події минулого.
Історична пісня	пісня, в якій відтворено історичні події, їх точне місце та час, конкретні історичні постаті та висловлено ставлення народу до них.

ЗАВДАННЯ:

1. Встановити стрілочками відповідність між типом пісень та його характерними ознаками і піснями:

«Гей не дивуйте»	<i>кантиленна</i>	мелодія з оповідальними інтонаціями та мінливою ритмікою
«Пісня про Калнишевського»	<i>речитативна</i>	квартова інтонація, пунктирний ритм, регулярна акцентність
«Пісня про Байду»	<i>похідний марш</i>	хвилеподібна мелодія з широким діапазоном

2. Відгадати зашифровані слова:

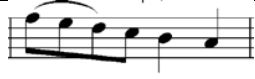
о	к	з	к	а		
у	м	а	д			
с	і	о	р	і	я	т
п	е	с	о			

3. «Музичний квест»: відгадати пісні та поєднати стрілочками правильну послідовність тактів:

1.

 -па - ло.	 там, за Да-ше-вом,	 -вста - ло,	 , що на Вкра-ї ні по-ї
 мно-жест-во ля-хів про -	 під Со-ро-ко - ю	 І.Гей, не ди-вуй-тесь, ,	 доб-рі -ї лю-ди,

2.

 ко - за-чень - ки	 в по-хід з по-лу -	 за-пла-ка - ла	 о - чі
 За-світ вста - ли	 но - чі	 Ма-ру - сень - ка	 сво - ї яс - ні

ТЕМА 11. ДУМИ

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ:

Дума	своєрідний імпровізаційно-речитативний лірико-епічний твір для голосу у супроводі бандури.
-------------	--

БУДОВА ДУМИ

зачин \longrightarrow розповідь \longrightarrow кінцівка (славословіє)

ЗАВДАННЯ:

1. Вписати пропущені слова у визначення:

Кобзар – це мандрівний співак, який виконував _____ та _____ у супроводі кобзи або _____.

Лірник – це народний співець і музикант, який супроводить свій спів _____.

2. Виявити смисловий зв'язок думи з іншими жанрами, їх характерними ознаками та упорядкувати їх між собою стрілочками:

ДУМА

билина
плачі, голосіння
історичні пісні

реалістичність змісту
оповідальний виклад матеріалу
манера виконання

3. Провести дослідження і порівняти два епічних жанри (історичну пісню та думу), виявивши спільні та відмінні ознаки:

ОСОБЛИВОСТІ	ІСТОРИЧНА ПІСНЯ	ДУМА
зміст		
музична форма (будова)		
особливості тексту		
виконавці		
способи виконання		

ТЕМА 12. ЛІРИЧНІ ПІСНІ. БАЛАДИ

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ:

Ліричні пісні	це народнопоетичні твори, зміст яких пов'язаний з розкриттям внутрішнього світу людини, її переживань і настроїв.
Балада	багатокуплетна строфічна лірико-епічна пісня з розвиненим сюжетом та гостродраматичним змістом.

ЛІРИЧНІ ПІСНІ

РОДИННО-ПОБУТОВІ ↙

↘ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВІ

↓
пісні про кохання
пісні про родинне життя

↓
козацькі,
кріпацькі
рекруцькі,
бурлацькі,
наймицькі,
чумацькі

ЗАВДАННЯ:

1. Розгадати кросворд за темою «Ліричні пісні»:

1.		1.				2.2.				
						3.				4.
	3.4.									
5.										
	6.									

По вертикалі:

1. Музичний інструмент, від якого походить слово «лірика».
2. Прізвище авторки балади «Ой, не ходи Грицю».
3. Робітник, що тягнув річкові судна.
4. Український народний символ перешкод та розлуки.

По горизонталі:

1. Героїня ліричної пісні про кохання.
2. Торговець, який їздив волами до берегів Чорного та Азовського морів та перевозив сіль, рибу, мед тощо.
3. Солдат, який був засланий на примусову військову службу.
4. Багатокуплетна строфічна лірико-епічна пісня з розвиненим сюжетом та гостродраматичним змістом.
5. Підневільний селянин, який працював на пана.
6. Головна тема родинно-побутових пісень.

2. «Музична вікторина»: відгадати пісні за нотним текстом, підкресливши правильний варіант, а також позначити їх відповідним номером:

1

2

3

- «Цвіте терен» _____
- «Пряля» _____
- «За річкою, бережком» _____
- «Несе Галя воду» _____
- «Туман яром» _____
- «Мала мати одну дочку» _____

ТЕМА 13. УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ МУЗИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ
ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ:

Струнні музичні інструменти:

<i>щипкові</i>	<i>смичкові</i>	<i>струнно-клавійно-смичкові</i>	<i>струнно-ударні</i>
гуслі, кобза, бандура, торбан	гудок, скрипка, басоля, бас, козобас	колісна ліра (риля, реля)	цимбали

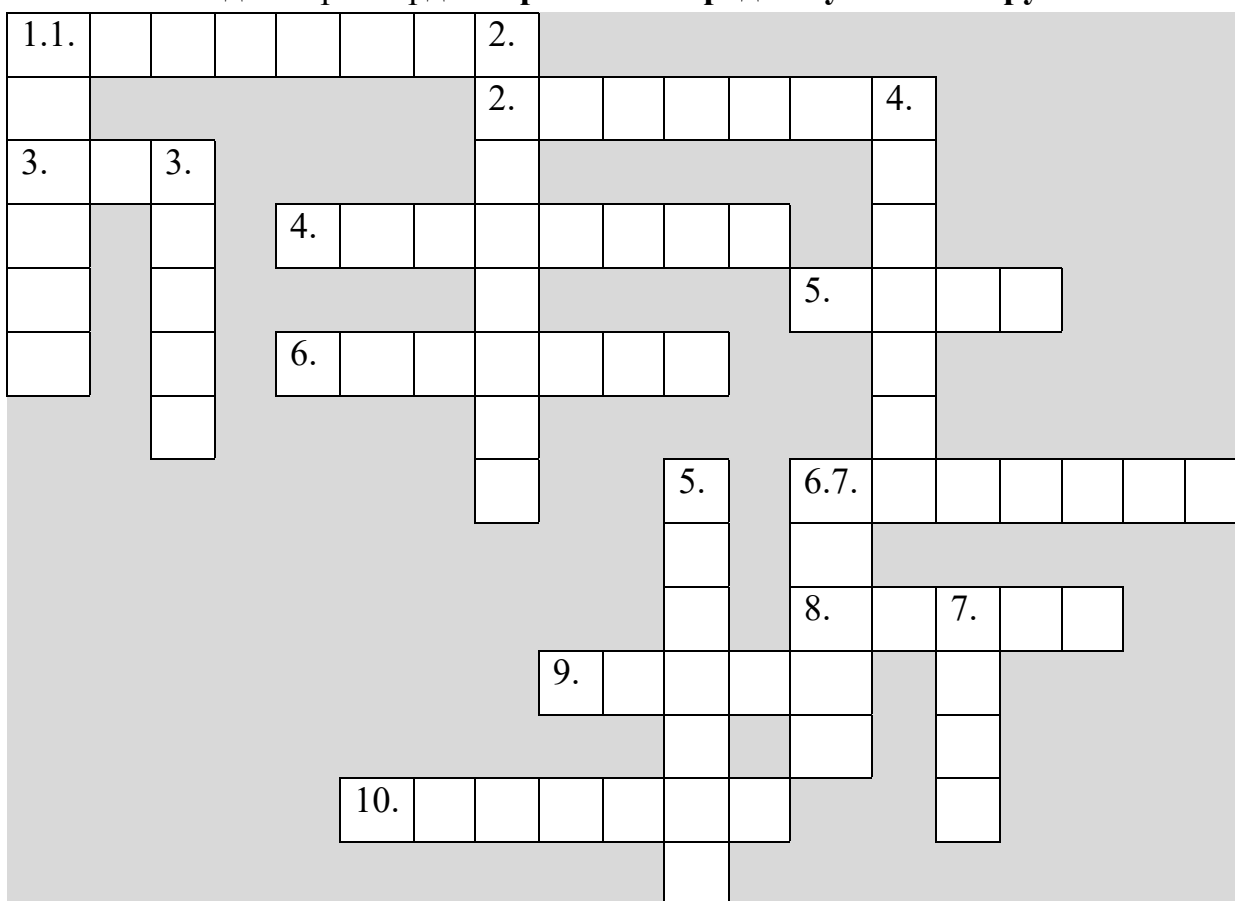
Духові інструменти:

<i>свистячі духові</i>	<i>язичкові духові</i>	<i>амбушурні духові</i>
свистулька, окарина, сопілка, денцівка, флюяра, свиріль	дуда (коза, волинка)	трембіта, сурма, ріг

Ударні інструменти: бубон, тулумбас, бухало, бугай.

ЗАВДАННЯ:

1. Розгадати кросворд «Українські народні музичні інструменти»:

По вертикалі:

1. «Панська» бандура.
2. Східнослов'янський професійний мандрівний музикант та актор.
3. Найстаріший щипковий інструмент Київської Русі.

4. Найпопулярніший український духовий свистячий інструмент.
5. Струнно-ударний музичний інструмент.
6. Ударний інструмент, під час гри на якому музикант смикає за коняче волосся.
7. Українська волинка.

По горизонталі:

1. Козацькі литаври.
2. Український контрабас з тарілками.
3. Найдавніший духовий сигнальний та ритуальний інструмент.
4. Карпатський духовий амбушурний інструмент, довжина якого сягає до 4 метрів.
5. Колісна
6. Різновид свистунця, який імітує голоси птахів, особливо зозулі.
7. Сучасний різновид кобзи.
8. Струнно-смичковий інструмент часів Київської Русі.
9. Інструмент кобзаря.
10. Українська флейта Пана.

ТЕМА 14. «ТРОЇСТІ МУЗИКИ». ТАНЦІ І ТАНЦЮВАЛЬНІ ПІСНІ ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ:

«Троїсті музики»	народний інструментальний ансамбль, у склад якого, найчастіше, входять три учасники.
-------------------------	--

ЗАВДАННЯ:

1. Підібрати та поєднати стрілочками інструменти, які можуть входити до складу ансамблю «троїстих музик» та яку функцію в ньому можуть виконувати:

<i>ансамбль</i>	бубон	<i>мелодія</i>	
	бандура		
	бас		
	цимбали		
	торбан		<i>гармонія</i>
	колісна ліра		
	барабан		
	скрипка		<i>метро-ритм</i>
	кобза		
	гуслі		

2. Виправити помилки у визначеннях:

ЗАПРОПАНОВАНИЙ ВАРІАНТ	ВЛАСНИЙ ВАРІАНТ
Гопак – швидкий жіночий танець у розмірі $\frac{3}{4}$.	
Аркан – чоловічий танець Східної України.	
Коломийка – коротка, жвава співанка у розмірі $\frac{3}{4}$.	
Козачок – танцювальна пісня у розмірі $\frac{3}{4}$, з ритмічним малюнком: дві чверті та восьма.	

3. Відгадати, який танець покладений в основу пісні за розміром такту та ритмічними особливостями:

1. ОЙ НА ПЕТРА¹⁴

Allegretto

I. Ой на Пет - ра во - да теп - ла, тре - ба сі на - пи - ти.
Ой Пет - ру - сьо фай - ний хло - пець, тре - ба `го лю - би - ти.

2. ПІШЛА МАТИ НА СЕЛО¹⁵

Помірно

I. Пі-шла ма - ти на се-ло грєць-кой му-ки до-бу - ва-ти, гре-ча-ни - ки роз-чи-ня-ти,
Швиденько
Сво-їх ді-ток го - ду - ва - ти. Гоп! Гоп! Гоп, мо - і гре - ча - ни - ки, гоп, мо - і
mf не-вда-ли-ки, гоп, мо - і бі - лі! *p* Чо-гось мо - і гре-ча-ни-ки на ско-ри-ні сі - ли.

По вертикалі:

1. Прізвище автора пісні «Їхав козак за Дунай».
2. Прізвище автора тексту Державного гімна України.
3. Видатний західноєвропейський композитор, автор варіацій на тему пісні «Їхав козак за Дунай».
4. Синонім поняття «пісня літературного походження».
5. З давньогрецької мови «хвалебна пісня».

По горизонталі:

1. Прізвище автора музики до пісні «Реве та стогне Дніпр широкий».
2. Полтавська видатна авторка пісні «Віють вітри», «Засвіт встали козаченьки».
3. Прізвище автора музики Державного гімну України.
4. Мандрівний філософ, музикант, автор пісні «Стоїть явір на водю».
5. Художник, автор картини «Реве та стогне Дніпр широкий».
6. Прізвище автора тексту Духовного гімну України.
7. Прізвище автора музики Духовного гімну України.
8. Автор тексту пісні «Реве та стогне Дніпр широкий».

2. «Музичний квест»: відгадати пісні та поєднати стрілочками правильну послідовність тактів:

1.

2.

12. До яких жанрів відносяться тексти даних народних пісень:

<p><i>Ой ви, хлопці, славні запорожці</i> Ой ви, хлопці, славні запорожці, та по великому жалю Та не знали, кому покоритись та якому царю. Поклонімся тому турасові, а що під ним добре жити Тільки за те дуже гірко, що брат брата вбито¹⁶.</p>	<p><i>Ой ти, гарний Семене</i> «Ой ти, гарний Семене, Прийди сядь коло мене; І корова в мене є, Сватай мене, Семене!» «Нащо мені та корова, Як ти сама, як ворона; А я візьму в одній льолі¹, Аби мені до любові!»¹⁷</p>	<p><i>Ой піду я</i> Ой піду я, піду я, де я раньче² ходила, Чи ни здиблюся³, ни побачуся, кого ве^[i]рно любила?¹⁸</p>

¹ Вертеп. URL: <http://ukraine-in.ua/ua/teatr-kino/vertep>

² Коза. URL: <https://honchar.org.ua/p/koza-problema-interpretatsiji-obryadovoji-hry-v-etnohrafichnij-literaturi/>

³ Маланка. URL: <http://palitra-buk.com.ua/show/news/id:511.html>

⁴ Українка Л. Зібрання творів : у 12 тт. Київ : Наукова думка, 1977. Т. 9. Записи народної творчості. Пісні, записані з голосу Лесі Українки / ред. тому Ф. П. Погребенник. С. 16-17.

⁵ Там само. С. 11.

⁶ Там само. С. 210.

⁷ «Дзига». Українські дитячі й молодечі народні ігри та розваги / композиція П.Г. Черемського; укладачі: В.І. Семеренський, П.Г. Черемський. Харків : Друк, 1999. С. 289.

⁸ Там само. С. 328.

⁹ Іваницький А. І. Хрестоматія з українського музичного фольклору (з поясненнями та коментарями) : навч. посіб. для вищих навч. закладів культури і мистецтв I—IV рівнів акредитації. Вінниця : НОВА КНИГА, 2008. С. 134.

¹⁰ Українка Л. Зібрання творів. С. 369-370.

¹¹ «Дзига». Українські дитячі й молодечі народні ігри та розваги. С. 26.

¹² Там само. С. 14.

¹³ Там само. С. 28.

¹⁴ Іваницький А. І. Хрестоматія з українського музичного фольклору. С. 372.

¹⁵ Там само. С. 382-383.

¹⁶ Там само. С. 273.

¹⁷ Українські народні пісні з нотами. Засвічу свічку воскову / упоряд. Г. Ганзбург; худож.-оформлювачі Б. П. Бублик, С. І. Правдюк. Харків : Фоліо, 2002. С. 132.

¹⁸ Іваницький А. І. Хрестоматія з українського музичного фольклору. С. 360.

¹ Льоля – сорочечка.

² Раньче – раніше.

³ Здиблюся – задивлюся.

Навчальне видання

Соколова Л. С.

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА МУЗИЧНА ТВОРЧІСТЬ

РОБОЧИЙ ЗОШИТ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА
для учнів другого року навчання з предмету
«Українська та зарубіжна музичні літератури»
музичного відділення мистецьких шкіл

Літературна редакція: Г. В. Бузулан
Коректор тексту та набір нотного тексту: О. М. Мовчан

Підписано до друку 02.09.2019 р.
Формат 60x84/8. Папір офсетний. Друк цифровий.
Гарнітура Times. Ум. друк. арк. 3,72.
Наклад 100 прим. Зам. № 2812

**З питань придбання звертатися
за електронною адресою:
sokolovals1983@gmail.com**

Видавець та виготовлювач:
ТОВ «ДРУКАРНЯ МАДРИД»
61024, м. Харків, вул. Максиміліанівська, 11
Тел.: (057) 756-53-25
www.madrid.in.ua
info@madrid.in.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК №4399 від 27.08.2012 року